

Handlingsplan for plantebaserede fødevarer

Indhold

1.0	Forord	5
2.0	Indledning	7
3.0	Styrkelse af plantebaserede fødevarer	9
4.0	En stærk plantebaseret værdikæde	11
	Fonden for plantebaserede fødevarer	11
	Netværk for plantebaserede fødevarer	12
	Hjælp til plantebaserede start-ups	12
5.0	Sunde, velsmagende plantebaserede fødevarer for alle	15
	Grønnere SKI-udbud og kompetenceløft	15
	De Officielle Kostråd – godt for sundhed og klima	15
	Puljer til økologisk omstilling	16
	EU's skoleordning for frugt og grønt	16
	Planter på pensum	16
6.0	Eksport- og internationaliseringsindsatser	21
	Det generelle myndighedsarbejde	22
	Innovation Centre Denmark	23
	Invest in Denmark	23
	Analyse- og vidensbehov	23
	EU's salgsfremmeordning og plantebaserede fødevarer	23
7.0	Produktions- og forarbejdningsindsatser	27
	Ingrediensstrategi	27
	Biosolutions	28
	Produktions- og forarbejdningsstøtte under EU's fælles landbrugspolitik (2023-27)	28
8.0	Et godt råvaregrundlag	31
	Bioordningen varieret planteproduktion	31
	Bioordningen økologisk arealtilskud	31
	Græs som plantebaseret proteinkilde	32
	Strategi for jordbrugets plantegenetiske ressourcer	32
	Udviklingen af erhvervsmæssig tangproduktion	32
	Sortsudvikling- og kortlægning	33
9.0	Forskning, innovation og udvikling	35
	GUDP	35
	Landbrugets fonde	35
	Innovationsfonden og AgriFoodTure	35
	De nationale viden- og erhvervsklynger	36
	Godkendte Teknologiske Service-institutter	36
	Den forskningsbaserede myndighedsbetjening	37
	Ernæringsforskning i planterig kost til syge og småtspisende	37
	Tværgående forskningscentre der fremmer plantebaserede fødevarer	37
	Forhandling om forskningsreserven	37

1.0

Forord

Plantebaserede fødevarer er fremtiden. Der hersker ingen tvivl om, at hvis vi vil nedbringe klimaafttrykket fra landbruget, skal vi alle sammen – i tråd med De Officielle Kostråd – spise mere planterigt. Derfor er det med *Aftale om grøn omstilling af dansk landbrug* af 4. oktober 2021 indgået mellem daværende regering (Socialdemokratiet), Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Konservative, Nye Borgerlige, Liberal Alliance og Kristendemokraterne besluttet, at der skal udarbejdes en handlingsplan for plantebaserede fødevarer.

Danmark – og resten af verden – har de seneste år stået over for flere store kriser, som har påvirket vores sundhed, miljø, klima og fødevarerforsyning. Vi bliver fortsat flere mennesker på en planet, hvor klimaforandringerne sætter samfundet under pres. Der er stor fødevarerefterspørgsel, især i krisetider, som krigen i Ukraine har vist os. Der er konkurrence om arealerne, som både skal bruges til at sikre et rent vandmiljø, udbygning af vedvarende energi, øget natur og biodiversitet, afgrøder til fødevarer og foder og samtidig levere en betydelig reduktion af drivhusgasemissionerne. Hertil kommer de ernærings- og sundhedsmæssige konsekvenser af usunde kostvaner. Øget produktion og forbrug af plantebaserede fødevarer er en del af svaret på disse udfordringer.

Danmark står i en unik position i forhold til at håndtere klima-, miljø- og ernæringshensyn og har mulighed for at være førende på et hurtigt voksende globalt marked og dermed inspirere vores omverden. Danmark har et egnet klima, stærke tekniske, økonomiske og sociale forudsætninger for landbrugsproduktion, samt en lang og rodfæstet tradition for omstilling til ændrede vilkår.

Regeringen vil styrke den danske plantebaserede fødevareresektor. Det gør vi med en række initiativer, som favner værdikæden bredt. Denne handlingsplan skal inspirere til handlekraft hos alle de aktører i vores fødevarer-systemer, der hver dag har indflydelse på vores madvalg; fra landbrugeren og fødevarereproducenten til detailhandlen, kantineudbyderen og eksportmarkederne – ja, og naturligvis også forbrugeren på sin daglige tur i supermarkedet.

Velbekomme og god læselyst!

Jacob Jensen
Minister for fødevarer,
landbrug og fiskeri

2.0

Indledning

Plantebaserede fødevarer skal forstås bredt. Det gælder alle fødevarer, der er fremstillet af planter samt spiselige svampe, alger og gavnlige mikroorganismer. De plantebaserede fødevarer kan også kombineres med enzymer og andre ikke-animalske ingredienser, så længe de er egnede til fødevarefremstilling til mennesker. Med andre ord: Plantebaserede fødevarer er alt fra kornprodukter og gulerødder til plantepaté og tang.

Ifølge seneste års fremskrivninger fra bl.a. OECD, FAO og EU-Kommissionen vil efterspørgslen på plantebaserede produkter stige. Denne udvikling gør sig også gældende i Danmark, hvor salget siden 2010 af plantebaserede kødalternativer er fordoblet, salget af plantedrikke er firdoblet, og salg af bælgfrugter næsten er fordoblet. Det danske samfund skal fortsat følge denne udvikling – og endnu vigtigere, være med til at drive den fremad.

Både den nyeste IPCC-rapport fra 2023 og de nye nordiske næringsstofanbefalinger fremhæver plantebaserede fødevarer som en afgørende del af en balanceret diæt, der kan modvirke klimaforandringerne. Klimaprogrammet for 2022 peger endvidere på, at en adfærdændring mod en mere planterig kost har et stort CO₂-reduktionspotentiale. Denne handlingsplan forsøger således at give svaret på, hvilke greb vi i Danmark kan benytte os af for at nå dertil.

Handlingsplanen baserer sig på dialog med interessenter og det eksisterende vidensgrundlag, herunder forsknings- og innovationspartnerskabet AgriFoodTure. Derudover har Aalborg Universitet og Københavns Universitet i fællesskab foretaget en analyse af den plantebaserede fødevarerektor i Danmark inklusiv casestudier af statslige planteba-

serede indsatser i udvalgte lande, og Københavns Universitet har foretaget en markedsfremskrivning af den plantebaserede fødevarerektor.

Analyserne viser, at der i sektoren på nuværende tidspunkt er mange virksomheder, der oplever barrierer ift. markedsadgang, fødevareregulering og lancering af nye produkter. Der er i sektoren et stort ønske om at kunne anvende danske råvarer i produktionen, men bl.a. pris, kvalitet og kvantitet samt tilgængelighed af danske råvarer gør, at de ikke anvendes i det omfang, der efterspørges i dag. Sektoren for plantebaserede fødevarer består især af start-ups, og der er ikke som sådan et samlet bindeled på tværs af værdikæden. Markedsfremskrivningen fra Københavns Universitet konkluderer, at sektoren for proteinrige plantebaserede fødevarer kan forvente en vækst på mellem fire og elleve pct. årligt frem mod 2030 i Danmark og på nærmarkederne, mens produktionen af frugt og grønt vil være støt stigende. Får Danmark blot en lille del af det voksende globale marked svarende til mellem et og tre pct., vil det ifølge AgriFoodTure svare til en markedsværdi på mellem 4,5 og 13,5 mia. kr. og skabelse af op til 27.000 arbejdspladser i sektoren.

Handlingsplanen har snitflader til en række andre kommende initiativer, som også udspringer af landbrugsaftalen. Disse skal ses i relation til hinanden: Strategi for grønne proteiner til dyr og mennesker, Strategi for økologi, Strategi for de tekniske reduktionspotentialer, Strategi for grønne job i landbruget og følgerhverv, Bioøkonomipanelet samt Task force for vertikalt landbrug. Sammen tjener alle initiativer det fælles formål at styrke den grønne omstilling af landbruget og fødevarerektoren og til at reducere sektorens drivhusgasudledninger.

3.0

Styrkelse af plantebaserede fødevarer

Ifølge en markedsfremskrivning fra Københavns Universitet er der 15 plantebaserede proteinafgrøder, som er egnede til dyrkning i Danmark. Dermed er der stort potentiale for et solidt dansk bidrag til den nødvendige globale omstilling af landbruget til et i højere grad plantebaseret fødevaregrundlag. Det er regeringens vision, at Danmark deltager aktivt i denne omstilling, og at dansk landbrugsproduktion, landbrugseksport og den danske befolknings kostvaner inspirerer resten af verden til en grøn omstilling af fødevaresystemerne. Det er i den sammenhæng vigtigt at have fokus på at fremme sunde, klima- og miljøvenlige plantebaserede fødevarer.

Regeringen sætter med denne handlingsplan følgende mål for den danske plantebaserede fødevaresektor:

- Den samlede danske plantebaserede værdikæde skal styrkes og sammenhængskraften i de enkelte værdikædeled skal øges.
- Der skal afsættes flere plantebaserede fødevarer. I 2021 blev der afsat for ca. 32 mia. kr. årligt i den danske detailhandel. Regeringen har en ambition om at øge afsætningen af plantebaserede fødevarer.

- Eksportindsatsen for plantebaserede fødevarer skal understøtte den videre udvikling af sektoren. I 2023 og 2024 skal branding af den danske plantebaserede fødevaresektor søges styrket gennem en indsats via Food Nation og understøttet af de danske ambassader.
- Det danske råvaregrundlag skal styrkes gennem tilskud og udviklingsindsatser.
- Forskning og innovation skal styrkes gennem offentlig-private samarbejder. Regeringen vil arbejde for etableringen af strategiske forsknings-samarbejder mellem staten og interessenter på landbrugsområdet, herunder evt. en eller flere eksterne aktører (feks. virksomheder, private fonde eller andre lande). Samarbejderne kan være med til at skabe grundlaget for, at danske fødevarevirksomheder kan blive førende inden for plantebaseret fødevareproduktion.

Regeringen mener, at den plantebaserede fødevaresektor skal fremmes gennem en kombination af greb på både udbuds- og efterspørgselssiden. Med landbrugsaftalen og denne handlingsplan er der foreslået en række initiativer, der fokuserer på et eller flere led af værdikæden i den plantebaserede fødevaresektor.

4.0

En stærk plantebaseret værdikæde

Råvaregrundlag

Produktion og forarbejdning

Sunde, plantebaserede fødevarer for alle

Eksport og internationalisering

Forskning, innovation og udvikling

Der er flere udfordringer, der præger den plantebaserede værdikæde. Detailhandlen, hvor der er stor konkurrence om hyldepladsen, opleves som en flaskehals for størstedelen af de plantebaserede producenter og forarbejdningsvirksomheder. Udbud i både detailhandel, foodservice og hos fødevarer-grossisterne har en vis betydning for de fødevarer, som ender på den enkeltes tallerkenen.

Derudover kan det være svært at komme ind på markedet - både som start-up og som virksomhed eller landbruger, der ønsker at omstille dele af eller hele sin animalske produktion. Det tager tid at opbygge kredit til at igangsætte en omlægning af sin eksisterende produktion eller igangsætning af ny produktion, og det kræver risikovillighed og mulighed for f.eks. langtidskontrakter. Der er i den forbindelse behov for øget netværk og rådgivning med det formål at skabe mere sammenhold i værdikæden. Ifølge brancheanalysen fra Aalborg Universitet og Københavns Universitet opleves især det første led i kæden fra landbrug til forarbejdning at være forbundet med stor usikkerhed.

Understøttelse af både eksisterende og ny plante-produktion er et centralt element i den grønne omstilling. Derfor støtter regeringen den danske plan-

tebaserede fødevarersektoer med midler til alle dele af værdikæden fra den spæde produktionsfase og helt frem til forbrugernes eget bord.

Sådan vil regeringen styrke den plantebaserede værdikæde

Fonden for plantebaserede fødevarer

Med afsæt i *Aftale om grøn omstilling af dansk landbrug* (Landbrugsaftalen) har Fonden for Plantebaserede Fødevarer (Plantefonden) til formål at bidrage til udviklingen af den plantebaserede fødevarersektoer. Dette gælder indsatser på tværs af hele værdikæden, og mindst halvdelen af fondens midler skal tilstræbes anvendt på økologi.

For at udvikle den danske plantebaserede fødevarersektoer til et sandt udstillingsvindue for resten af verden skal der være god mulighed for, at virksomheder, forskningsinstitutioner og organisationer har ressourcerne hertil. Derfor kan Plantefonden yde støtte til sortsudvikling, dyrkning, forarbejdning, salg fremme, uddannelse og vidensformidling. Fondens bestyrelse fastlægger målsætninger, strategi og årlige handlingsplaner for, hvordan Plantefonden bedst muligt kan understøtte udviklingen af sektoren.

På baggrund af Landbrugsaftalen er der afsat alt 675 mio. kr. i 2023-2030, svarende til ca. 84 mio. kr. årligt. For hurtigst muligt at igangsætte initiativer på området besluttede den daværende regering sammen med forligspartierne, at 25 mio. kr. af 2023-bevillingen til Plantefonden skulle udmøntes af Fonden for økologisk landbrug via særpuljen til plantebaserede fødevarer.

Netværk for plantebaserede fødevarer

Der findes allerede flere veletablerede netværk for plantebaserede fødevarer i Danmark, herunder Plan-tebranchen, PlanteVærket, Netværk for Fremtidens Plante proteiner, Tangnetværket og Planteindustrien.

Der er dermed rig mulighed for tværfagligt samarbejde, vidensdeling og rådgivning for virksomheder i hele den plantebaserede værdikæde.

Regeringen opfordrer til, at netværkene overvejer muligheden for at skabe en fælles Plantehub. Et eksempel på en hub er nederlandske Foodvalley, som er en hub for bl.a. virksomheder og vidensinstitutioner. Der er fokus på netværk og samarbejde om plantesektorens fælles udfordringer: flaskehalse, regulatoriske barrierer, sammenhæng i værdikæden, start-ups' markedsindgang og udviklingen af velsmagende, sunde fødevarer. En sådan Plantehub kan være med til at pege på tiltag, som kan afhjælpe ovenstående udfordringer.

Hjælp til plantebaserede start-ups

Der er hjælp at hente som plantebaseret start-up. Innobooster, under Innovationsfonden, investerer i vidensbaserede udviklingsprojekter i små og mellemstore danske virksomheder og iværksættervirksomheder. De støtter inden for tre politisk bestemte temaer, hvoraf én er grøn teknologiudvikling og innovation. Innobooster har i den forbindelse bl.a. støttet virksomheder, som udvikler nye typer af veganske fødevarer samt tang til fødevarer.

EIFO (Danmarks Eksport- og Investeringsfond) hjælper bl.a. landbrugere, der vil etablere sig for første gang. Målgruppen er sunde bedrifter, som har brug for langsigtet, risikovillig finansiering til at føre deres planer ud i livet. Innovation Centre Denmark hjælper også danske start-ups med at adgang til kapital og samarbejdspartnere samt at få testet og tilpasset virksomhedens løsning og forretningsmodel i en international kontekst. Hertil er den nuværende ingrediensstrategi målrettet mindre virksomheder og start-ups, som har brug for vejledning til godkendelser af nye typer af fødevarer. Ud over statslige fonde og myndighedsinitiativer, vil regeringen fremlægge en iværksætterstrategi, som skal styrke iværksætteri i hele Danmark.

Sådan styrker regeringen hele værdikæden fra jord til bord

- Partierne bag Landbrugsaftalen har i marts 2023 oprettet Plantefonden. Der er afsat 675 mio. kr. i 2023-30, svarende til ca. 84 mio. kr. årligt, som fonden kan udmønte til plantebaserede projekter i alle dele af værdikæden.
- Regeringen udarbejder en iværksætterstrategi, som skal styrke de danske iværksættere.
- Regeringen vil fortsætte en tæt dialog med branchen gennem relevante fora som Fødevarestyrelsens Fødevarepartner-skab for sundhed og klima.

Regeringen opfordrer erhvervet og andre aktører til:

- At søge midler fra Plantefonden.
- At udnytte de veletablerede netværk for plantebaserede fødevarer, der allerede eksisterer. Der kan hentes inspiration til en Plantehub fra Foodvalley i Nederlandene.
- At gøre brug af de offentlige fonde og andre investerings- og vejledningsinitiativer målrettet start-ups.

5.0

Sunde, velsmagende plantebaserede fødevarer for alle

De plantebaserede fødevarer skal i meget højere grad op på hylderne i detailhandlen og ind på spisebordet og restauranterne i hele Danmark. For at danskerne kan spise mere planterigt, skal afsætningen øges til de professionelle køkkener og foodservice-sektoren såvel som i de private husholdninger.

Det tager tid at udvikle en madkultur. Vores madvaner er styret af meget andet end de bevidste valg, vi hver især tager i hverdagen. Vaner og præferencer er indgroede, og ofte nogle vi har med os fra barndommen. Derfor skal ændrede madvaner også kunne støttes gennem øget oplysning og *nudging*. Vi skal både lære, hvordan vi bruger nye plantebaserede fødevarer, samt hvordan vi laver sunde, velsmagende og mættende retter med endnu flere af de plantebaserede fødevarer, vi allerede kender til. Der er behov for opkvalificering af personale i offentlige og private køkkener og større fokus på sund og planterig kost i grundskolen og de videregående uddannelser.

Sådan vil regeringen udbrede de plantebaserede fødevarer nationalt

Grønnere SKI-udbud og kompetenceløft

I januar 2023 offentliggjorde Statens- og Kommunernes Indkøbsservices (SKI) et nyt og grønnere fødevarerudbud. I aftalen er bæredygtighed tænkt ind i alle udbuddets dele i forhold til produktion, levering, indkøb og anvendelse. Aftalen indeholder et bredt udvalg af økologiske fødevarer samt et større sortiment af bælgfrugter og andre plantebaserede fødevarer. Aftalen stiller desuden en lang række

krav til bl.a. sæsonvarer, oplysninger om klimapåvirkning, bæredygtighed og certificeret palmeolie. Aftalen er i udbud og forventes at træde i kraft i marts 2024.

I december 2022 leverede Fødevarestyrelsen en undersøgelse vedrørende muligheden for altid at kunne vælge et 100 pct. plantebaseret måltid i offentlige køkkener. Undersøgelsen konkluderede bl.a., at de køkkenprofessionelle især skal tillære nye teknikker og opkvalificeres således, at de kan tilberede smagfulde, næringsrige, plantebaserede måltider. Gennem den nye SKI-aftale på fødevarerområdet vil der blive afholdt en række gratis kurser for aftalens brugere, hvilket også forventes at styrke de køkkenprofessionelles kompetencer til at tilberede en mere planterig kost. Fødevarestyrelsen kan yde faglig sparring til kurserne inden for ernærings-, sundheds- og klimaområdet. Det fremgår desuden af den gældende Budgetvejledning fra 2021, at statens kantineleverandører skal være i stand til at levere f.eks. en eller flere ugentlige kødfrie dage, okse- eller lammekød højst én dag om ugen eller retter med bælgfrugter, grøntsager og fuldkorn dagligt, såfremt det efterspørges lokalt.

De Officielle Kostråd – godt for sundhed og klima

De Officielle Kostråd blev lanceret i januar 2021 og viser nu ikke kun vejen til, hvordan vi kan spise sundt, men også hvordan vi kan spise mere klimavenligt. Det er godt for både vores helbred og klimaet, hvis vi spiser endnu mere planterigt. Vi skal – kort sagt – skrue ned for kødet og op for bælgfrugter, som f.eks. bønner, linser og kikærter. Forskning viser derudover, at der er god sammenhæng

Kostråd til Måltider til professionelle køkkener

Kostråd til Måltider er kostråd målrettet de professionelle køkkener og er udviklet med udgangspunkt i *De officielle Kostråd – godt for sundhed og klima*. Kostråd til Måltider skal gøre det lettere for køkkenerne at servere sunde og klimavenlige måltider.

Potentialet er stort. De offentlige køkkener serverer hver dag ca. 650.000 måltider, og dertil kommer måltider fra de private køkkener. De professionelle køkkener spiller derfor en vigtig rolle i forhold til at inspirere til og introducere velsmagende, sund og klimavenlig mad for danskerne og derved udvikle befolkningens kostvaner i en mere planterig retning.

Klimamærkning af fødevarer og database

Undersøgelser viser, at forbrugerne har et stort ønske om at spise mere klimavenligt, men at de mangler den rette vejledning. Samtidig har erhvervet og forbrugerorganisationer udtrykt interesse for et nationalt klimamærke. Derfor er et frivilligt dansk statskontrolleret klimamærke for fødevarer under udvikling. Regeringen støtter samtidig op om, at EU-Kommissionens undersøger mulighederne for et fælles europæisk bæredygtighedsmærke.

mellem dét, vi skal spise for at holde os sunde og forebygge sygdom, og dét vi skal spise for at passe på klimaet og vores klode. Spiser danskerne efter de klimavenlige kostråd, kan det ifølge beregninger fra henholdsvis Klimarådet og Institut for Fødevarer og Ressourceøkonomi på Københavns Universitet give flere raske leveår, 12 mia. kr. til samfundet i sparede sundhedsudgifter og reducere kostens klimaftryk med 31-45 pct.

Regeringen vil fortsat udbrede og implementere kostrådene gennem offentlig-private samarbejder, kommunikationsindsatser og initiativer i bl.a. de professionelle køkkener. Regeringen vil desuden se på behovene for at justere kostrådene set i lyset af de Nye Nordiske Næringsstofanbefalinger, som blev lanceret i juni 2023.

Puljer til økologisk omstilling

Der er afsat 54 mio. kr. i puljemidler til økologisk omstilling af professionelle køkkener, som udmøntes gennem Fonden for Økologisk Landbrug i perioden 2021-24. Midlerne går til kompetenceudvikling af køkkenpersonale og tilknyttede medarbejdere med integration af viden om bæredygtig måltidsproduktion, kostråd, madspild og brug af sæsonvarer. En økologisk omstilling i offentlige køkkener, hvor der ikke tilføres yderligere midler til råvareindkøb, medfører generelt mere plantेरige måltider, da økologiske animalske fødevarer ofte er dyrere end økologiske plantebaserede råvarer.

Puljemidlerne forventes at skubbe fødevarerforbruget i de professionelle køkkener i en mere bæredygtig og planterig retning med højere økologiandele og reduceret klimabelastning. Puljemidlerne bidrager til, at personalet i de professionelle køkkener vil opkvalificeres til at levere sundere og mere planterige retter.

EU's skoleordning for frugt og grønt

Regeringen vil fremme sunde kostvaner og styrke adgangen til plantebaserede fødevarer i grundskolen ved en bedre udnyttelse af den danske tildeling på EU's skoleordning for frugt og grønt. Der er potentiale til at øge mængden af frugt og grønt, som danske skoleelever indtager under tilskudsordningen, med op til 30 pct. Regeringen vil hertil undersøge, hvorvidt der er baggrund for at give støtte til plantedrikke under EU's skoleordning for frugt og grønt.

Planter på pensum

Med udviklingen af en plantebaseret sektor følger også behovet for nye kompetencer. Samtidig er der nogle kompetencer, der kan viderebringes og ud-

vikles i det planterige køkken. I Danmark er vi dygtige til at udvikle nye plantebaserede produkter og biobaserede fødevaringredienser, men der foreligger endnu et arbejde i at lære at anvende dem.

Analysen foretaget af Aalborg Universitet og Københavns Universitet viser, at de fleste virksomheders kompetencebehov til produktudvikling allerede er dækket i virksomheden. En mejerist kan eksempelvis bruge sin erfaring i produktionen af plantebaserede drikke uden større omskoling. Dette skyldes blandt andet, at virksomheder i den danske plantebaserede fødevareresektor har været dygtige til at gøre sig erfaringer og kompetenceudvikle gennem forsøg, deltagelse i projekter mv.

Det kræver imidlertid uddannelse (og efteruddannelse) at rykke ved den standard, at en ret oftest er centreret omkring animalske ingredienser (f.eks. et stykke kød eller fisk). Hertil er der fortsat et behov for efteruddannelse i forbindelse med teknisk ekspertise inden for bioteknologi, smag, struktur og mere avancerede fermenteringsprocesser.

Planter på erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelserne

Erhvervsuddannelserne er forankrede i faglige udvalg bestående af repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, som skal følge den erhvervsmæssige udvikling og tage initiativ til nyetablering, omlægning og nedlæggelse af uddannelser. Der er som følge af nye eller ændrede kompetencebehov på arbejdsmarkedet en løbende udvikling hen mod flere grønne kompetencer i erhvervsuddannelserne. I nogle af uddannelserne på fødevarerområdet kommer de ændrede kompetencebehov bl.a. til udtryk ved et øget fokus på plantebaserede fødevarer. Børne- og Undervisningsministeriet er i gang med at behandle et ønske fra det faglige udvalg for gastronomuddannelsen om at oprette et nyt speciale som vegetarkok. Derudover er f.eks. ernæringsassistentuddannelsen, mejeristuddannelsen og landbrugsuddannelsen løbende blevet justeret til at indeholde fag og kompetencemål omhandlende bæredygtighed og plantebaseret kost. Regeringen har endvidere afsat 2 mio. kr. i 2023 til det faglige udvalg for gastronomuddannelsen med henblik på at understøtte den fortsatte udvikling af kokkeuddannelsen til et mere grønt fokus.

Arbejdsmarkedsuddannelsessystemet (AMU) tilbyder offentlig finansieret efter- og videreuddannelse, så ufaglærte og faglærte kan udvikle deres kompetencer i takt med efterspørgslen på

det danske arbejdsmarked. AMU er korte kurser på oftest et til seks uger. Arbejdsmarkedet parter udvikler indholdet i uddannelserne gennem branchespecifikke efteruddannelsesudvalg, og Børne- og Undervisningsministeriet godkender. Inden for madhåndværksuddannelserne er der pt. otte forskellige kurser om plantebaserede fødevarer, der bl.a. omhandler fermentering og tilberedning af bælgfrugter og retter med plantefars. Der findes også AMU-kurser målrettet køkkenprofessionelle, hvor undervisning i planterig kost indgår. Et eksempel er *Bæredygtighed i storkøkkener*. Virksomheder har altså – gennem AMU – gode muligheder for at give deres medarbejdere et kompetenceløft på det plantebaserede område.

I april 2022 blev der givet tilsagn på 0,5 mio. kr. til styrkelse af AMU-kurser med fokus på planterig mad til Efteruddannelsesudvalget for Køkken, Hotel, Bager, Konditor og Kødbranchen. Som resultat heraf udviklede udvalget fire af de otte nye kurser inden for det plantebaserede. Udvalget arbejder desuden med afholdelse af workshops og undervisning for faglærere på erhvervsskolerne, udgivelse af en folder, som skal synliggøre kursusforløb i plantebaseret mad, herunder virtuelt, samt afholdelse af en konference om plantebaseret kost.

Planter på de videregående fødevareruddannelser

Undervisning i planterig kost indgår også som en del af de videregående fødevareruddannelser, hvor der udbydes fag og moduler med fokus på planterig kost. Der er igangsat en række initiativer, der understøtter dette. Eksempelvis blev der på Finansloven for 2022 afsat 2 mio. til udvikling af et diplomuddannelsesmodul om plantebaseret kost til ernæringsprofessionelle. Modulet, som udvikles i 2023 og har til formål at understøtte fagligheden til at skabe velsmagende og varierende planterig kost. Dertil er der et fokus på at løfte kompetencer og viden om planterig kost blandt underviserne på Den ernæringsfaglige diplomuddannelse. Erfaringer og resultater fra udviklingsarbejdet skal herefter formidles til relevante aktører.

Professionshøjskolen Absalon modtog i 2021 1,08 mio. i regi af VEU-arbejdsgruppens udviklingsprogram til projektet Grøn omstilling af fødevarerhvervet. Projektets formål er at udvikle et praksisnært og fleksibelt uddannelsesprogram, der matcher arbejdsmarkedets efterspørgsel i forbindelse med grøn omstilling i fødevarerhvervet og madproduktioner. Projektet afsluttes primo 2024.

Sådan sætter regeringen skub i forbruget af plantebaserede fødevarer i Danmark

- Regeringen vil nedbringe klimaaftrykket på de offentlige indkøb, hvilket også forventes at øge det offentlige indkøb af plantebaserede fødevarer.
- Staten og kommunerne har indgået en ny indkøbsaftale for fødevarer, som bl.a. indeholder større krav til økologiske og plantebaserede fødevarer i køkkenerne og tilbyder gratis kurser til kompetenceløft af relevante medarbejdere.
- Regeringen vil fortsat udbrede *De Officielle Kostråd – godt for sundhed og klima* gennem offentlig-private samarbejder, kommunikationsindsatser og initiativer i bl.a. de professionelle køkkener.
- Regeringen vil desuden se på behovene for at justere kostrådene set i lyset af de Nye Nordiske Næringsstofanbefalinger, som blev lanceret i juni 2023.
- Regeringen vil arbejde på en revidering af 'Anbefalinger for den danske institutionskost', som også vil indeholde anbefalinger til en plantebaseret institutionskost. Anbefalingerne forventes offentliggjort i 2024.
- Der er via Fonden for Økologisk Landbrug afsat 54 mio. kr. i perioden 2021-24 i puljemidler til økologisk omlægning af professionelle køkkener.
- Regeringen vil fremme sunde kostvaner og styrke adgangen til plantebaserede fødevarer ved at arbejde for en bedre udnyttelse af den danske tildeling på EU's skoleordning for frugt og grønt.
- Regeringen har på Finansloven for 2023 afsat 2 mio. kr. til det faglige udvalg for gastronomuddannelsen med henblik på at understøtte den fortsatte udvikling af kokkeuddannelsen til et mere grønt fokus.
- Regeringen understøtter fortsat dialog med interessenter i hotel- og restaurationsbranchen, som bl.a. omhandler udfordringer og vidensbehov, herunder hvordan fremtidens brancheefterspørgsel imødekommes.
- Regeringen vil fortsat understøtte, at videregående uddannelser integrerer relevant viden om plantebaserede fødevarer i undervisningen.

Regeringen opfordrer erhvervet og andre aktører til:

- At søge midler via Plantefonden til styrkelse af køkkenkompetencer i offentlige og private køkkener.
- At sende medarbejdere på AMU-kurser, der omhandler plantebaserede fødevarer, f.eks. omkring tilberedning af måltider til vegetarer og veganere.

Københavns Universitet har udviklet en specialisering i plantebaserede fødevarer på deres engelsksprogede kandidatuddannelse *MSc in Food Science and Technology*. Specialiseringen udbydes for første gang i september 2023. Københavns Universitet har også fået godkendelse til at udbyde en toårig kandidatuddannelse i biosolutions i 2024, som bl.a. vil kombinere ekspertise inden for fødevarerevidenskab og bioteknologi.

I 2022 udførte Uddannelses- og Forskningsstyrelsen en kortlægning af omfanget af læring om grøn omstilling på de videregående ordinære uddannelser. Kortlægningen viste bl.a., at 11 pct. af de videregående uddannelsesudbud har læringsudbytte om landbrug og fødevarereproduktion. Der blev i forbindelse med kortlægningen udarbejdet et inspirationskatalog med eksempler på uddannelser, der har integreret grøn omstilling i uddannelsesindholdet.

Råvaregrundlag

Produktion og
forarbejdningSunde, plantebaserede
fødevarer for alle**Eksport og
internationalisering**Forskning, innovation
og udvikling

6.0

Eksport- og internationaliseringsindsatser

Det stigende fokus på den globale plantebaserede fødevarerproduktion skaber nye muligheder for øget innovation og produktion til eksportmarkeder samt samarbejde med internationale aktører. Området er i rivende udvikling, hvor efterspørgslen går fra eksport af traditionelle og veletablerede planteprodukter som f.eks. chips og øl til også i stigende grad at inkludere nye plantebaserede fødevarer, som bl.a. præsenteres som alternativer til animalske produkter.

Potentialet er stort, men konkurrencen er hård. Derfor skal der arbejdes på at identificere nye eksportmuligheder og at stimulere efterspørgslen på markederne for at danske virksomheder kan afsætte varerne.

Ifølge tal fra Danmarks Statistik har der i en årrække været vækst i eksporten af plantebaserede fødeva-

rer¹. Fra 2010 til 2022 steg eksporten fra 23,5 mia. kr. til 44,5 mia. kr. Det svarer desuden til en stigning i andelen af den samlede danske fødevarereksport på 7 procentpoint, fra 16 pct. i 2010 til 23 pct. i 2022 (2022-tal). De største varegrupper inden for eksporten af plantebaserede fødevarer er tilsætningsstoffer og enzymer (28,3 pct.) og drikkevarer (20,5 pct.). Særligt tilsætningsstoffer (enzymer, gær, mm.) har været et område i vækst, som er gået fra en eksport på 6,4 mia. kr. i 2010 til 12,6 mia. kr. i 2022. Eksporten af frugt, nødder og grøntsager udgjorde i 2022 ca. 5,0 mia. kr., og eksporten af havre udgjorde 130 mio. kr. Især eksporten af bælgfrugter er steget markant over de sidste år. Fra 2017 til 2022 voksede eksporten af bælgfrugter fra ca. 122 mio. kr. til 510 mio. kr., hvilket er mere end en firedobling.

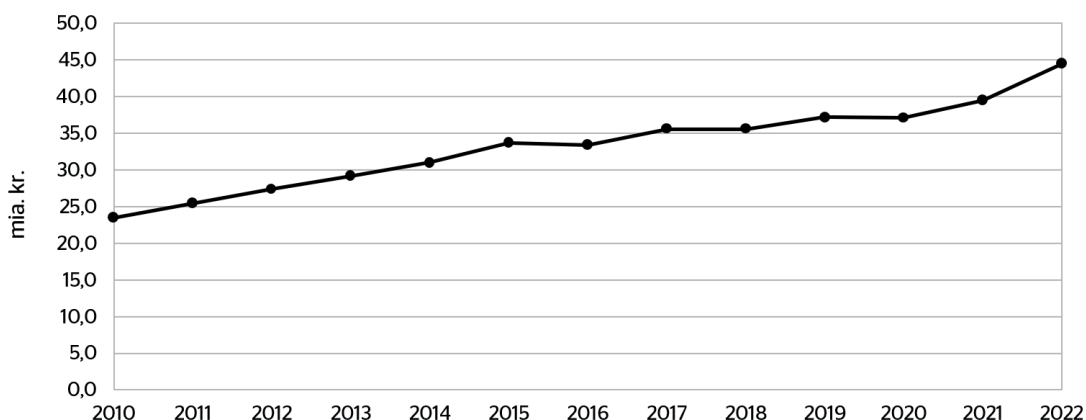
I figuren vises udviklingen i eksporten af plantebaserede fødevarer målt i mia. kr. fra 2010 til 2022.

¹Eksporttallene findes kun i en række forudbestemte kategorier, hvorfor der tages forbehold for eventuelle råvarer tilsat animalske produkter såsom laktose.

Figur 1
Udviklingen
i eksporten af
plantebaserede
fødevarer 2010-2022

Note: Beregningerne har taget udgangspunkt i handlingsplanens definition af plantebaserede fødevarer.

Kilde: Danmarks Statistik.

Anbefalinger fra erhvervets task force for en styrket eksport af plantebaserede fødevarer

Task forcen blev nedsat i 2022 med henblik på at identificere indsatser, der kunne fremme eksporten af danske plantebaserede fødevarer. De kom frem til anbefalinger inden for følgende overskrifter:

1. Udvide vidensgrundlaget om eksportpotentialet
2. Fortsættelse af det offentlig-private samarbejde om eksportfremme
3. Indsigt i regulatoriske og markedsmæssige barrierer på udvalgte eksportmarkeder
4. En styrket branding indsats
5. Forstærket faglig tilstedeværelse på prioriterede markeder

Task forcen bestod af repræsentanter fra Landbrug & Fødevarer, DAKOFO, Dansk Industri, Dansk Vegetarisk Forening, Food Nation, Food & Bio Cluster, Bryggeriforeningen, Plantebranchen, Økologisk Landsforening, Udenrigsministeriet og Fødevareministeriet.

Sådan vil regeringen styrke eksport og internationalisering

Det generelle myndighedsarbejde

Den tidligere regerings *handlingsplan for fødevareklyngens eksport* blev lanceret den 9. september 2022. Handlingsplanen sætter rammerne for myndighedernes indsatser for fødevareklyngens eksport til og med 2023 herunder samarbejdet med erhvervet. I handlingsplanen fremhæves det store vækstpotentiale for plantebaserede fødevarer, som går hånd i hånd med ambitioner om grøn omstilling.

Myndighederne understøtter derfor fødevareklyngens virksomheder ved at skabe og vedligeholde markedsadgange og identificere kunder og samarbejdspartnere på prioriterede markeder. Fødevareministeriet understøtter bl.a. virksomhedernes adgang til eksport ved at forhandle ny og udvidet markedsadgang med tredjelande og certificere de konkrete eksporter. I regi af The Trade Council assisterer Udenrigsministeriets repræsentationer virksomhederne med den markedsrettede eksportfremmeindsats, som hjælper de danske virksomheder ud på eksportmarkederne samt bidrager til, at eksporten kan vokse.

I Forum for Fødevareklyngens Eksport vil man fortsat fastholde fokus på eksportmulighederne for plantebaserede fødevarer. Forummet er nedsat med deltagelse af repræsentanter fra fødevareklyngen, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri og Udenrigsministeriet. I regi af forummet er der nedsat en task force for styrket eksport af plantebaserede fødevarer, som har udarbejdet i alt ni anbefalinger til en styrket eksport af plantebaserede fødevarer. Flere indsatser er allerede iværksat eller forventes iværksat i løbet af 2023.

Eksportmulighederne for plantebaserede fødevarer fremmes desuden via Food Nation, der arbejder for at øge omverdenens kendskab til Danmarks styrkepositioner og gennemføre markedsføringskampagner, besøgsture for udenlandske interessenter, deltagelse ved eksportfremstød, konferencer mv.

Det forventes hertil, at virksomheders produktion og salgsfremme af plantebaserede fødevarer vil kunne understøttes yderligere af Plantefonden, jf. afsnittet herom på side 11 i denne handlingsplan.

Innovation Centre Denmark

Innovation Centre Denmark (ICDK) har i dag innovationscentre i Sydkorea, Indien, Kina, Israel, Tyskland og USA. ICDK finansieres via en årlig driftsbevilling på finansloven. Der er afsat 38,2 mio. kr. i 2023 og 71,4 mio. kr. årligt i 2024-25. Innovationscentrene giver danske vidensinstitutioner og virksomheder adgang til teknologi, partnere og finansiering i de lande, hvor centrene er lokaliseret, og bidrager til implementeringen af Danmarks bilaterale samarbejder om forskning, teknologi og innovation. Samtidig står innovationscentrene for hjemtag og formidling af viden og *best practices*, der er med til at sikre, at Danmark er på forkant med de nyeste teknologiske trends, og at danske virksomheder kan levere de produkter og løsninger, som efterspørges globalt.

Flere af innovationscentrene har konkrete aktiviteter inden for det plantebaserede: I USA arbejdes der med alternative proteiner som en del af deres indsats på biosolutions, i Israel pågår en dialog bl.a. med AgriFoodTure om klima- og miljøvenlig fødevarereproduktion og i Sydkorea har man indgået et samarbejde mellem danske og koreanske forskere om udviklingen og anvendelsesmuligheder for tang i fødevarer.

Invest in Denmark

Invest in Denmark vil fortsætte sit fokus på tiltrækning af udenlandske virksomheder og investeringer inden for plantebaserede fødevarer for at bringe ny viden, innovation og teknologi til Danmark. De udenlandske virksomheder kan være med til at sikre, at Danmark kan blive førende i udviklingen af fremtidens bæredygtige teknologier og plantebaserede produkter, og dermed bidrage til dansk økonomi og eksport.

Analyse- og vidensbehov

For at udvide vidensgrundlaget for eksporten af plantebaserede fødevarer anbefaler task force for eksport af plantebaserede fødevarer ud-

arbejdelsen af flere analyser. Med involvering af erhvervet vil regeringen afsøge muligheden for at udarbejde analyser af eksportkapaciteten for plantebaserede fødevarer med afdækning af styrkepositioner, hvor nuværende og fremtidig produktionskapacitet holdes op imod hjemlig efterspørgsel, herunder hvad der skal til for at opskalere.

EU's salgsfremmeordning og plantebaserede fødevarer

EU's salgsfremmeordning giver medfinansiering til oplysningskampagner og salgsfremstød for landbrugsprodukter og de metoder, de produceres efter. Ordningen har til formål at styrke konkurrenceevnen for landbrugssektoren i EU ved at øge kendskabet til egenskaberne og kvaliteten ved EU's landbrugsprodukter, herunder produktionsmetoder som eksempelvis økologi, bæredygtighedstiltag og plantebaserede produkter. Regeringen opfordrer derfor den plantebaserede fødevarerektor til at udvælge konkrete prioritetsmarkeder med henblik på langsigtede strategiske indsatser, hvor erhvervet bl.a. kan søge midler i EU's salgsfremmeordning til kampagner for plantebaserede fødevarer.

Sådan styrker regeringen den danske plantebaserede eksport

- Gennem Forum for Fødevareklyngens Eksport fastholdes fokus på eksportmulighederne for plantebaserede fødevarer.
- Regeringen vil promovere og markedsføre den danske fødevareklynge, herunder den plantebaserede fødevarer- og landbrugssektor gennem Food Nation.
- Der er i 2023 afsat 38,2 mio. kr. til Innovation Centre Denmark, som bl.a. arbejder på at fremme udvikling og forskning i plantebaserede fødevarer gennem internationale samarbejder i bl.a. USA, Israel og Sydkorea. Bevillingen er sat til at stige til 71,4 mio. kr. årligt i 2024-25.
- Regeringen vil fortsat have fokus på tiltrækning af udenlandske virksomheder og investeringer i den plantebaserede fødevarer- og landbrugssektor gennem den nationale investeringsfremmeorganisation Invest in Denmark.

Analyser og vidensbehov

Regeringen vil afsøge muligheden for at gennemføre følgende analyser i samarbejde med erhvervet:

- En analyse af eksportkapaciteten for plantebaserede fødevarer, herunder danske styrkepositioner og opskaleringspotentialet.
- Korte og operationelle markedsanalyser om potentialerne for eksport af plantebaserede fødevarer til nærmarkederne.

Regeringen opfordrer erhvervet til:

- At udnytte Trade Council's eksportprogrammer målrettet små- og mellemstore virksomheder.
- At prioritere og udvælge markeder med henblik på at styrke eksport- og internationaliseringsindsatsen gennem længerevarende og mere strategiske forløb. Her vil The Trade Council bl.a. kunne bistå med at identificere og skabe adgang til relevante centrale beslutningstagere og lokale samarbejdspartnere.
- At bruge Innovation Centre Denmarks lokale tilstedeværelse og netværk til forsknings- og innovationssamarbejder.
- At søge midler til oplysningskampagner og salg fremstød for plantebaserede fødevarer i EU's salg fremmeordning.
- At søge midler til internationale salg fremmeaktiviteter gennem Plantefonden.

7.0

Produktions- og forarbejdningsindsatser

Produktions- og forarbejdningsprocesser udgør en stor og vigtig del af at producere smagfulde, sunde og næringsrige plantebaserede fødevarer. Analysen fra Aalborg- og Københavns Universiteter af den plantebaserede fødevarerektor peger på, at der er brug for flere lagerfaciliteter til landbrugerne og fødevarerikkerhedsgodkendte anlæg til forarbejdning af råvarer (tørring, afskalning, formaling og tørfraktionering). Dette gælder både pilotskalaanlæg og anlæg i fuld skala, som for alvor kan accelerere produktionsleddet i værdikæden.

Ud over behovet for anlæg til produktion og forarbejdning, eksisterer der også en udfordring i forbindelse med godkendelsen af nye fødevarer. Betegnelsen *novel food* bruges om nye fødevarer, der ikke har været markedsført i EU før 15. maj 1997, og som derfor skal EU-godkendes, inden de markedsføres. For eksempel har chiafrø været gennem en *novel food*-godkendelsesproces. For at øge produktion og forarbejdning af plantebaserede fødevarer er det afgørende, at vi har et agilt godkendelsessystem, uden at vi går på kompromis med fødevarerikkerheden.

I EU's fælles landbrugspolitik er der en række muligheder for at støtte omlægning til plantebaserede fødevarer. Rammerne for støttemulighederne er aftalt i *Aftale om grøn omstilling af dansk landbrug* af 4. oktober 2021.

Sådan vil regeringen styrke de danske produktions- og forarbejdningsindsatser

Ingrediensstrategi

Ingredienser er en vigtig brik i udviklingen af plantebaserede fødevarer med en bedre smag, tekstur og andre særlige egenskaber, som ønskes i fødevarer (f.eks. at et plantebaseret osteprodukt kan skæres, rives, smeltes og lignende). Den danske ingrediensbranche arbejder også aktivt med at udvikle nye plantebaserede råvarealternativer til produktion af fødevarer. Det kan f.eks. være udvikling af forskellige plantebaserede proteiner, bl.a. ved fermentering af mikroalger eller sidestrømme fra fødevarerproduktionen.

Ingredienssektoren understøttes i dag med en strategi, der har til formål at sikre vækst til udvikling og innovation af mere bæredygtige fødevarer ingredienser. Fødevarerstyrelsen støtter og vejleder bl.a. virksomheder i *novel food*-reglerne. Ud over udviklingen af ingredienser til plantebaseret fødevarerproduktion handler ingrediensstrategien også om at øge samarbejde med erhvervet, styrke vejledningen i den vigtigste lovgivning på området og arbejde på at minimere lovgivningsmæssige barrierer for innovation og udvikling af mere bæredygtige ingredienser. Strategien har især været målrettet mindre virksomheder og start-ups.

Forum for Fremtidens Ingredienser

For at få indsigt i de vigtigste problemer for branchen, har der været behov for en styrket dialog med både brancheorganisationer, virksomheder og forskningsinstitutioner. Derfor oprettede den tidligere regering i 2019 et dialogforum – Forum for Fremtidens Ingredienser (FFI). De temaer, der behandles ved møderne i Forum for Fremtidens Ingredienser giver regeringen den nødvendige indsigt i, hvor vi bedst kan sætte ind i forhold til at mindske barrierer for innovation, advokere for regelændringer i EU og give mulighed for udvikling af nye råvarer.

Det er især på produktions- og forarbejdningssiden, at der er behov for optimering af produktionshastighed- og omfang, men også smag, ernæringsværdi og tekstur i de plantebaserede fødevarer.

Erhvervsfyrtårn for biosolutions

Biosolutions har stort potentiale til at sikre flere bæredygtige, grønne fødevarer. Der er afsat ca. 98 mio. kr. i 2022-25 til det offentligt-private erhvervsfyrtårn Biosolutions Zealand, som har en vision om at bidrage til at løse globale og lokale klima- og miljøudfordringer og samtidig skabe vækst og arbejdspladser på Sjælland og øerne.

Erhvervsfyrtårnet skal bl.a. understøtte omstillingen til og udviklingen af plantebaserede fødevarer og øge afsætningen på eksportmarkeder. Erhvervsfyrtårnet har derfor søsat en række indsatser, som skal bidrage til, at virksomheder kan konvertere til mere bæredygtige ingredienser eller produkter og mere energibesparende processer. Et eksempel er etableringen af testanlægget Baltic Plant Solution på Lolland, hvor virksomheder kan afprøve, tilrette og forfine fødevarerproduktion af nye plantebaserede afgrøder, som f.eks. hestebønner.

Tiden skal mindskes fra det øjeblik en ansøgning bliver indsendt, indtil et produkt bliver godkendt som *novel food*, uden at menneskers sundhed og miljøet kompromitteres. Som led i det strategiske arbejde stiller Fødevarestyrelsen en konkret vejledning til rådighed for virksomhederne, som har til formål at lette forståelsen af den samlede lovgivning om *novel food*, herunder godkendelsesprocedurer. Samtidig er der arbejdet aktivt i EU på at skabe opmærksomhed om, at godkendelsesprocesser kan være u hensigtsmæssigt lange, og på at fremme hurtigere godkendelsesprocesser af *novel food*.

Biosolutions

Biosolutions er et tværgående erhvervsområde, der udspringer af forskning i at forstå og udnytte biologiske systemer. Biosolutions omfatter bl.a. enzymer, proteiner, bakterier, som fremstilles i industriel skala. I Danmark er biosolutions særligt udbredt inden for avancerede fødevarer, hvor vi allerede har styrkepositioner inden for biobaserede ingredienser og fermenteringsteknologi – f.eks. til fremstillingen af plantebaseret yoghurt og ost.

Biosolutions har potentialet til at forbedre smag, kvalitet, næring og forlænge holdbarheden af plantebaserede fødevarer. Samtidig kan biosolutions sænke fødevarerproduktionens klima- og miljøpåvirkning. Det er et område i vækst med øget opmærksomhed og potentiale til at blive en væsentlig drivkraft bag den globale, grønne omstilling. Derfor vil regeringen arbejde på at udvikle området yderligere, bl.a. i regi af Erhvervsfyrtårnet for biosolutions på Sjælland og øerne. Regeringen vil f.eks. arbejde for innovationsvenlig regulering både nationalt og i EU, som styrker udviklingen af sektoren uden at kompromittere natur, miljø, sundhed og fødevarer-sikkerhed.

Produktions- og forarbejdningsstøtte under EU's fælles landbrugspolitik (2023-27)

EU's fælles landbrugspolitik består af direkte landbrugsstøtte, markedsordninger og landdistriktsstøtte. Der indføres med afsæt i Landbrugsaftalen fire støttemuligheder, som kan bidrage til øget plantebaseret landbrugs- og fødevarerproduktion.

Den fælles markedsordning er et element i EU's fælles landbrugspolitik, hvor producentorganisationer i frugt- og grøntsektoren (frugt, grøntsager, nødder og svampe) kan søge støtte. Der gives tilskud til driftsprogrammer, som blandt andet har til hensigt at øge produkternes handelsværdi, forbedre kvalitet samt fremme en integreret produktion eller andre miljøvenlige produktionsmetoder, hvil-

ket forventes at bidrage til en øget plantebaseret landbrugs- og fødevarerproduktion. Der er afsat i alt 285 mio. kr. i 2023-27.

Miljø- og klimateknologiordningen er en EU-støtteordning, der skal bidrage til en reduktion af miljø- og klimapåvirkninger fra den primære jordbrugsproduktion. Støtten gives til fysiske investeringer. Landbrugsaftalen indeholder en forventning om, at der søges indarbejdet støtte til f.eks. at understøtte teknologier til produktion af plantebaserede fødevarer og forarbejdning heraf. Ordningen forventes hertil at styrke råvaregrundlaget. Der er afsat 560 mio. kr. fra 2023-2027 til miljø- og klimateknologiordningen, hvor bl.a. gartnerierhvervet, planteavlens samt frugt- og grøntproduktionen kan søge tilskud til miljø- og klimavenlige investeringer.

Sådan styrker regeringen den danske produktion og forarbejdning af plantebaserede fødevarer

- Gennem ingrediensstrategien styrkes udvikling og innovation af mere bæredygtige fødevarer ingredienser.
- Regeringen fortsætter hertil en dialog med branchen om ingredienser, som især fokuserer på produktions- og forarbejdningssiden i den plantebaserede værdikæde.
- Der er afsat 97,8 mio. kr. i 2022-25 til det offentligt-private erhvervsfyrtårn på biosolutions, som blandt andet bidrager til raffinering af plantebaserede fødevarer ingredienser i stor skala.
- Regeringen vil arbejde for innovationsvenlig regulering i Danmark og EU uden at kompromittere natur, miljø, sundhed og fødevarsikkerhed.
- Gennem EU's fælles landbrugspolitik (den danske CAP-plan fra 2023-27) er afsat væsentlige midler, som vil komme den plantebaserede fødevarerproduktion- og forarbejdning til gode:
 - Der er afsat 285 mio. kr. til den fælles markedsordning, som inkluderer støtte til producentorganisationer inden for frugt, grøntsager, nødder og svampe.
 - Der er afsat 560 mio. kr. til miljø- og klimateknologiordningen, som også kan støtte plantebaseret produktions- og forarbejdningsteknologi.
- Regeringen vil arbejde for at fremme plantebaserede fødevarer internationalt, herunder i EU.

Regeringen opfordrer erhvervet til:

- At producentorganisationer søger om tilskud til driftsprogrammer under den fælles markedsordning for frugt og grønt.

8.0

Et godt råvaregrundlag

Danmark er et landbrugsland. Landbrugsarealet omfatter dyrkede marker, brak- og græsarealer og udgør til sammen ca. 60 pct. af Danmarks samlede areal. I dag bruges omkring 18 pct. af det danske landbrugsareal til dyrkning af plantebaserede fødevarer.

Danske aktører har et ønske om, at danske virksomheder, der producerer og sælger plantebaserede produkter, så vidt muligt får deres afgrøder fra danske råvarer. Derfor er der behov for en omlægning af danske landbrugsarealer, hvis vi skal sætte skub i den danske plantebaserede fødevarerproduktion og eksport.

Der er en række udfordringer i omlægningen af det danske landbrugsareal. Det er afgørende, at der er nok næringsstoffer til at dyrke flere plantebaserede fødevarer. Især i den økologiske planteproduktion består der et arbejde i at substituere med alternative kilder, der er godkendt under økologiforordningen. Denne problemstilling vil blive behandlet mere indgående i regeringens *strategi for økologi*.

Derudover er der behov for, gennem sortsudvikling- og forædling, at udvikle de mest klimavenlige sorter, der egner sig bedst til danske forhold og som har optimeret udbytte, smag, ernæringsværdi og funktionalitet. Stort set alle planter, som dyrkes på markerne i dag, er resultatet af en lang, målrettet forædlingsproces. Regeringen ser et spændende potentiale i nye forædlingsteknikker som såkaldt målrettet mutagenese og cisgenese. Der eksisterer således en udfordring i at få udformet en lovgivning, så vi kan fremme nye forædlingsteknikker til planter til gavn for klima og samfund, men uden at udsætte natur, mennesker og dyr for sundheds- og miljømæssige risici. Derfor bifalder regeringen, at EU-Kommissionen i juli 2023 fremsatte to forslag til

ny regulering af planter: 1) Forslag om reviderede regler for markedsføring af frø og formeringsmateriale samt forstligt formeringsmateriale (PRM) og 2) Forslag om ny regulering af planter frembragt med visse nye genomteknikker (NGT).

Sådan vil regeringen styrke det danske råvaregrundlag

I perioden 2023-27 vil en større del af landbrugsstøtten være øremærket til bioordninger, der gavner klima, miljø og biodiversitet på landbrugsarealer. Bioordningerne er frivillige og gør det muligt for landbrugere at få ekstra tilskud til et areal, hvis de gennemfører et grønt tiltag. I Danmark er der en række tilskudsordninger og andre initiativer, der kan fremme produktionen af plantebaserede fødevarer.

Bioordningen varieret planteproduktion

Der skal produceres flere plantebaserede råvarer. Regeringen har sammen med forligspartierne bag Landbrugsaftalen afsat i alt 578,5 mio. kr. til *bioordningen varieret* planteproduktion under den danske CAP-plan for 2023-27. Bioordningen yder tilskud til bedrifter, der anvender øget afgrødediversificering og dyrker et minimum af specifikke omdrifts-afgrøder såsom frugt og bær, grøntsager, oliefrø (med undtagelse af vinter- og vårraps), bælgssæd af storfrøede arter i ærteblomstfamilien, rodfrugter, hør og hamp samt kartofler. På den måde opnås miljøeffekter samtidig med, at ordningen understøtter en større og mere varieret planteproduktion.

Bioordningen økologisk arealtilskud

Regeringen og forligspartierne bag Landbrugsaftalen har afsat i alt 3,6 mia. kr. til bioordningen økologisk arealtilskud fra 2023-30. Økologisk arealstøtte er en bioordning, som skal bidrage til at oprethol-

Plantebaserede proteinafgrøder til dyrkning i Danmark

Ifølge markedsanalysen fra Københavns Universitet, er der femten proteinafgrøder, som har optimale dyrkningsforhold i Danmark. Det drejer sig om kikærter, ærter, bønner, linser, en række nødder, svampe, quinoa, hestebønner, boghvede, amarant, hamp, soja, lupin, raps og græsprotein.

Plantegenetik som nordisk samarbejde

Ud over de nationale indsatser omkring plantegenetiske ressourcer findes NordGen, den fælles nordiske genbank finansieret under Nordisk Ministerråd. NordGen varetager opgaver med bevaring og bæredygtig brug af nordiske genetiske ressourcer, herunder ansvaret for frøgenbanken, som de fem nordiske lande ellers selv ville være forpligtiget til at varetage.

Landbaseret tangdyrkning i Danmark

I april 2022 afleverede Aarhus Universitet et rådgivningsnotat til Fiskeristyrelsen omhandlende landbaseret tangdyrkning. Formålet var at skabe klarhed omkring dansk tangproduktion og salg anno 2022, samt hvordan fremtidsudsigterne ser ud. Notatet understregede de gunstige rammer, der er i Danmark for udviklingen af tangproduktion og gav sit bud på, hvilke barrierer der skal overkommes for at opskalere en bæredygtig tangproduktion.

de og udvide det økologiske areal med henblik på regeringens målsætning om en fordobling i 2030. Dermed støttes også det økologiske plantebaserede landbrug.

Græs som plantebaseret proteinkilde

Regeringen og forligspartierne bag Landbrugsaftalen har afsat 260 mio. til grøn bioraffinering, som dækker over metoder til udnyttelse af protein fra danske græs- og kløvermarker (grøn biomasse). På kort sigt kan indsatsen fremme udviklingen af bæredygtigt foder og herigennem mindske afhængigheden af import af soja. Dette vil have et væsentligt fokus i *Strategi for Grønne Proteiner til Dyr og Mennesker*. På længere sigt kan understøttelsen af teknologien også fremme udviklingen af grønne proteiner til fødevarer.

Strategi for jordbrugets plantegenetiske ressourcer

Regeringen har afsat 1 mio. kr. årligt og igangsat en ny strategi for jordbrugets plantegenetiske ressourcer, som gælder i perioden fra 2023-27. Strategien skal sikre det langsigtede og forpligtende arbejde med at bevare plantegenetiske ressourcer. Formålet er at kunne anvende et mangfoldigt plantegenetisk materiale til udvikling og tilpasning af fødevarer.

Udviklingen af erhvervmæssig tangproduktion

Efterspørgslen efter mere bæredygtige og planterige fødevarer gælder ikke kun grøntsager og bælgfrugter. Forskere på f.eks. Danmarks Tekniske Universitet og Aarhus Universitet peger på et stort potentiale i plantebaserede marine fødevarer såsom tang og alger. Tang har et lavt klimaaftryk og kan dyrkes både i havbaserede og i landbaserede anlæg, hvor man har større kontrol med forholdene og derved har mulighed for en større produktion. I *Hav-, Fiskeri- og Akvakulturprogrammet 2021-27 (EHFAF)* er der i forlængelse af *Strategi for en bæredygtig akvakultursektor 2021-27* afsat i alt 5,1 mio. kr. i 2021-23 til udviklingen af dansk erhvervmæssig tangproduktion, så tang kan blive en del af et dansk planterigt og bæredygtigt råvaregrundlag.

Det glæder derfor regeringen, at EU-Kommissionen den 15. november 2022 vedtog meddelelsen "På vej mod en stærk og bæredygtig algesektor i EU". Med meddelelsen foreslås 23 foranstaltninger, som skal skabe muligheder for, at algeindustrien kan vokse til en robust og bæredygtig sektor. Regeringen håber, at de forventede foranstaltninger skaber innovation og nye muligheder for sektoren og samtidig imødekommer den voksende efterspørgsel i EU for f.eks. alternativer/supplement til eksisterende (animalske) proteinkilder.

Sortsudvikling- og kortlægning

Udvikling af både nye afgrøder og sorter inden for kendte afgrøder er helt essentielt for at øge produktion af plantebaserede fødevarer. Der skal afprøves og udvikles nye sorter målrettet fødevarebrug og danske vækstbetingelser, herunder afgrøder med f.eks. højt proteinindhold. Det er relevant for udvikling af sorter både til konventionel og økologisk dyrkning ved anvendelse af traditionelle såvel som nye forædlingsteknikker. Dette emne vil også indgå i regeringens *Strategi for grønne proteiner til dyr og mennesker*.

Midler til sortsudviklingsprojekter

Der kan både søges midler til sortsudvikling- og forædling gennem Plantefonden, flere af promilleafgifts- og produktionsafgiftsfondene, samt det nordiske offentlig-private partnerskabssamarbejde omkring præ-planteforædling (PPP). GUDP støtter ligeledes flere projekter, der omhandler sortsudvikling (f.eks. kartofler og spinat), og projekter der udvikler sorter til efterfølgende forarbejdning før konsum (f.eks. ærter og bønner til proteintilskud).

Sådan styrker regeringen det danske råvaregrundlag

Under den danske CAP-plan afsættes

- I alt 578,5 mio. kr. til bioordningen varieret planteproduktion fra 2023-27. Formålet er at understøtte en mere varieret planteproduktion.
- I alt 3,6 mia. kr. fra 2023-30 til bioordningen økologisk arealtilskud.
- 260 mio. kr. til grøn bioraffinering, som på sigt kan understøtte udviklingen af grønne proteiner til fødevarer.

Øvrige tiltag

- Der er i 2021-23 afsat i alt 5,1 mio. kr. til udviklingen af dansk erhvervs-mæssig tangproduktion for at styrke dansk plantebaseret akvakultur.
- Der er igangsat en strategi for jordbrugets plantegenetiske ressourcer fra 2023-27, som skal sikre arbejdet med at bevare plantegenetiske ressourcer. Regeringen har afsat 1 mio. kr. årligt til arbejdet.
- Der er afsat 2,5 mio. kr. i 2023 til det fælles nordisk offentlig-private partnerskab (PPP) vedrørende præ-forædling af bl.a. planter til plantebaserede fødevarer.
- Regeringen vil fortsat understøtte sortsudvikling- og kortlægning af planteafgrøder for bl.a. at optimere de plantebaserede råvarers udbytte, tekstur, smag og næringsværdi.
- Regeringen ønsker at revidere EU-lovgivningen for brug af nye genomteknikker på planter.

Regeringen opfordrer erhvervet til:

- At søge midler til sortsudvikling og forædling gennem relevante fonde og partnerskaber, f.eks. PPP.

9.0

Forskning, innovation og udvikling

For at indfri en ambition om at gøre Danmark verdensførende på plantebaserede fødevarer, er der behov for ambitiøs forskning i den plantebaserede værdikæde og omsætning af denne til konkrete løsninger i danske virksomheder. En styrket plantebaseret forsknings-, innovations- og udviklingssektor i Danmark vil både udfylde relevante videnshuller og bidrage til skabelsen af nye arbejdspladser.

Der er behov for mere viden om, hvordan vi kan optimere smag, ernæringsværdi og tekstur i de plantebaserede fødevarer. Vi skal øge samarbejdet med de bedste forsknings- og innovationsmiljøer ude i verden, herunder partnerskaberne under EU's Horizon Europe. Vi skal blive klogere på, hvordan vi bedst udnytter plantebaserede marine ressourcer. Vi skal forstå adfærds- og forbrugsmønstre i omlægningen til en mere planterig kost. Vi skal forske endnu mere i cirkulær økonomi og anvendelsen af sidestrømme til plantebaseret fødevarerproduktion.

Den samlede forsknings- og investeringsindsats ift. den grønne omstilling af landbruget skal styrkes, herunder forskning og investeringer i plantebaseret fødevarerproduktion. Dette inkluderer også inspiration fra udlandet og andre landes styrkepositioner inden for plantebaserede fødevarer.

Sådan vil regeringen understøtte forskning, innovation og udvikling

GUDP

Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram (GUDP) er et program under Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. Formålet er at støtte innovative projekter, som fremmer en grøn og økonomisk bæredygtig udvikling i hele fødevarer- og nonfood-sektoren. Inden for plantebaserede føde-

varer støtter GUDP et bredt spektrum af projekter, der bl.a. udvikler ny teknologi og metoder til forarbejdning af bælgfrugter i Danmark og genanvendelse af sidestrømme for at reducere madspild. For eksempel projekter, der udvikler ny teknologi og metoder til at producere plantebaserede madvarer og fødevarer ingredienser ud fra f.eks. hestebønner, hamp, østershatte og tang.

Landbrugets fonde

Landbrugets fonde består af i alt 12 fonde, hvoraf seks støtter projekter, der vedrører planteproduktion. Promilleafgiftsfonden for landbrug, Promilleafgiftsfonden for frugtavl og gartneribrug og Fonden for økologisk landbrug er alle fonde med fast bevilling på finansloven, mens Kartoffelafgiftsfonden, Sukkerroeafgiftsfonden og Produktionsafgiftsfonden for frugt og gartneriprodukter finansieres via opkrævede afgifter. Fondene kan støtte forskning, rådgivning, sygdomsforebyggelse og afsætningsfremme med det formål at bidrage til udvikling af sektorerne samt forbedring af dansk konkurrenceevne. Fonden for økologisk landbrug har en pulje udelukkende for økologiske plantebaserede fødevarer.

Innovationsfonden og AgriFoodTure

Innovationsfonden har til formål at give tilskud til forskning, videnbaseret innovation og iværksætteri, der fører til styrkelse af forskningsområder og udvikling af teknologi og innovative løsninger til gavn for vækst og beskæftigelse i hele Danmark. I april 2022 bevilligede Innovationsfonden 201 mio. kr. til forsknings- og innovationspartnerskabet AgriFoodTure inden for klima- og miljøvenligt landbrug og fødevarerproduktion, som er en af fire grønne missioner. I 2022 og 2023 er der afsat yderligere hhv. 295 mio. kr. og 300,3 mio. kr. til de fire missioner til udmøntning gennem Innovationsfonden.

AgriFoodTure er et bredt partnerskab mellem 41 aktører fra universiteter, videns- og innovationsinstitutioner samt virksomheder og erhvervsorganisationer som alle ønsker, at Danmark opnår en verdensførende position inden for grøn omstilling af landbrug- og fødevarerektoren. Investeringen i partnerskabet skal bidrage til, at Danmark indfrier sit klimamål om 70 pct. CO₂e reduktion i 2030 og klimaneutralitet senest i 2045.

I 2022 lancerede AgriFoodTure 11 projekter, hvoraf flere har fokus på den plantebaserede fødevarereproduktion. Projektet REPLANTED omhandler udviklingen af processer og kulturer til fremstilling af plantebaserede mejerialternativer baseret på ærter, havre og kartofler. Projektet AQRIFood vedrører udviklingen af relevante sorter af havre, ærter og hestebønner til produktion af plantebaserede fødevarer. Sidstnævnte projekt løber i tre faser, hvoraf den første fase har fokus på, hvordan vi udvikler planteafgrøder af høj kvalitet og med stort udbytte. Relevante sorter bliver derfor udvalgt og dyrket med det mål at give landbrugere adgang til de bedst egnede sorter til at imødekomme kravene fra plantebaserede fødevarereproducenter.

De nationale viden- og erhvervsklynger

Der er afsat 160 mio. kr. årligt i perioden 2021-24 til de nationale viden- og erhvervsklynger, som har til formål at styrke innovationskraften inden for Danmarks stærkeste og mest lovende erhvervs- og teknologiområder. Klyngeindsatsen er forankret i private klyngeorganisationer, der med udgangspunkt i virksomhedernes behov arbejder for at fremme innovation via samarbejde mellem relevante aktører, herunder forsknings- og vidensinstitutioner. Food & Bio Cluster Denmark er den landsdækkende klynge inden for fødevarer og bioressourcer, som også har stort fokus på de plantebaserede fødevarer.

Godkendte Teknologiske Service-institutter

Godkendte Teknologiske Service-institutter (GTS) er private almennyttige institutioner, som har til formål at opbygge og formidle teknologiske kompetencer til dansk erhvervsliv. Der er afsat ca. 1,3 mia. kr. i 2023-26 til institutterne, som bl.a. gennemfører indsatser inden for bæredygtige fødevarer, udvikling af industriel bioøkonomi og klima- og miljøeffektivt landbrug. På aktivitetsbeskrivelserne for 2023 er der f.eks. sat mål vedrørende opbygningen af kompetencer inden for plantebaserede proteinkilder, udviklingen af bioteknologiske processer til fremstilling af bl.a. fødevarer og planlagt oprettelsen af et laboratorium til planteforædling.

PlantPro

PlantPro er et forskningsprojekt, som er finansieret af Innovationsfonden. Formålet er at undersøge, hvordan vi driver forbrugeradfærd i retning af mere bæredygtige, plantebaserede kostvaner, mindre madspild og større accept af bæredygtige teknologier. Resultatet forventes at være et katalog over markeds- og forbrugsindsigter samt anbefalinger til konkret politik, herunder den forventede effekt på forbrugeradfærden. Der er afsat 13,1 mio. kr. til projektet, som løber fra 2021-24.

Den forskningsbaserede myndighedsbetjening

Den forskningsbaserede myndighedsbetjening er en fællesbetegnelse for en række ydelser (analyser, rådgivning og beredskaber), som universiteterne varetager for ministerier, styrelser og den øvrige offentlige forvaltning. På ydelsesaftalerne med Aarhus Universitet, Danmarks Tekniske Universitet og Københavns Universitet er der i alt afsat 280,7 mio. kr. i 2022-25, hvoraf en del af beløbet forventes at gå til myndighedsbetjening omhandlende plantebaserede fødevarer. Eksempelvis er der aftalt forskningsbaseret rådgivning i omlægningen til øget dansk planteproduktion og kortlægning af forbrugeradfærd og præferencer i forbindelse med kostrådene.

Ernæringsforskning i planterig kost til syge og småtspisende

En relativt stor andel af måltider fra de offentlige køkkener serveres på sygehuse og plejecentre. Det stiller særlige krav til, at kosten er tilstrækkeligt sund og nærende, og kan indtages og optages, så de særlige ernæringsbehov opfyldes. Undersøgelser viser, at animalsk protein er bedre til at opbygge muskelmasse end vegetabilsk protein. Det skal derfor undersøges, hvordan og i hvilket omfang proteinbehovet hos småtspisende kan dækkes med en større andel plantebaseret protein frem for animalsk protein. Det gælder også udviklingen af plantebaserede ernæringsdrikke og berigelsesprodukter. Det vil i forbindelse med forhandlingerne om forskningsreserven for 2024 blive undersøgt, om der kan afsættes midler til ernæringsstudier, der skal afdække betydningen af en mere planterig kost til borgere på sygehuse og plejecentre.

Tværgående forskningscentre der fremmer plantebaserede fødevarer

Vidensdeling og koordination mellem forskningsindsatser er vigtigt for at fremme den plantebaserede dagsorden i Danmark. Aarhus Universitet og Københavns Universitet har i juni 2022 annonceret etableringen af Pioneer Center for Landscape Research in Sustainable Agricultural Futures (LandCRAFT), som har til formål at udvikle grundlæggende forskningsbaserede løsninger til den grønne omstilling af landbruget. Forskningscenteret er samfinansieret af Danmarks Grundforskningsfond og en række private forskningsfinansierende fonde og forventes at have positive effekter for forskning i omlægningen til mere planterigt landbrug. Københavns Universitet har desuden oprettet Green Solutions Centre i 2021 med det formål at samarbejde om forskningsbaserede grønne løsninger på tværs af universitetets fakulteter. Et af centerets fokusområder er at facilitere et skift til et mere planterigt fødevarer-system.

Hertil findes der det nyoprettede forskningssamarbejde Plant2Food, som er en åben platform inden for udvikling af plantebaserede fødevarer. Aarhus Universitet, Københavns Universitet, Danmarks Tekniske Universitet, Wageningen University & Research i Nederlandene samt Food & Bio Cluster Denmark er del af platformen, som er støttet med 200 mio. kr. over de næste fem år af Novo Nordisk Fonden.

Forhandling om forskningsreserven

Med *Aftale om fordeling af forskningsreserven mv.* er der afsat ca. 321 mio. kr. i 2023 til bredere tematiske opslag inden for grøn forskning, teknologiudvikling og innovation fordelt på syv områder. Flere af disse forventes bl.a. at kunne understøtte udviklingen af plantebaserede fødevarer: landbrug og fødevarerproduktion, miljø og cirkulær økonomi samt bæredygtig adfærd og samfundsmæssige konsekvenser. De tre førnævnte områder indeholder bl.a. forskning og udvikling af biobaserede ingredienser og fermenteringsteknologi, planteforædling og udvikling af nye bæredygtige plantebaserede fødevarer. Regeringen vil også igangsætte et arbejde for at afdække miljø- og klimaeffekter af landbrugsafgrøder i 2024, der vil være afgørende for den plantebaserede fødevarerproduktion i Danmark, herunder ærter, hestebønner og kartofler.

Sådan styrker regeringen den plantebaserede fødevarerforskning- og udvikling

- Regeringen vil arbejde for at etablere offentligt-private udvikling- og forskningssamarbejder mellem staten og relevante interessenter inden for plantebaseret fødevarer- og landbrugsproduktion.
- Regeringen vil fortsat støtte plantebaserede fødevarerprojekter gennem bl.a. Plantefonden og GUDP.
- Regeringen støtter fortsat forsknings- og innovationspartnerskabet AgriFoodTure, som i 2022 har lanceret flere projekter, der omhandler plantebaserede fødevarer. Der er tidligere bevilget 201 mio. kr. til partnerskabet.
- Med aftaler om fordeling af forskningsreserven mv. har regeringen yderligere afsat 295 mio. kr. i 2022 og 300,3 mio. kr. i 2023 til fordeling mellem fire grønne missioner, herunder klima- og miljøvenligt landbrug og fødevarerproduktion, hvori AgriFoodTure også indgår.
- Der er afsat 160 mio. kr. årligt i perioden 2021-24 til de nationale viden- og erhvervs-klynger, herunder Food & Bio Cluster, som også har fokus på plantebaserede fødevarer.
- Regeringen har afsat 1,3 mia. kr. i 2023-26 til fortsættelse af Godkendte Teknologiske Service-institutter, som bl.a. skal opbygge teknologiske kompetencer inden for udviklingen af plantebaserede fødevarer.
- Innovationsfonden har afsat 13,1 mio. kr. til forskningsprojektet PlantPro, som forsker i, hvordan vi driver den plantebaserede forbrugerradfærd fremad. Projektet forventes offentliggjort i 2024.
- Regeringen vil arbejde for at igangsætte analyser vedrørende omlægningen til øget planteproduktion, kortlægning af forbrugerradfærd og præferencer i forbindelse med kostrådene samt ernæringsforskning til syge og småtspisende. Analyserne kan gennemføres enten inden for rammen af den forskningsbaserede myndighedsbetjening eller via forskningsreserven.
- Regeringen vil fortsat have fokus på forskning i lavtrofisk akvakultur med henblik på bl.a. at styrke kommerciel dyrkning af tang til human konsum.
- Regeringen har afsat ca. 321 mio. kr. i 2023 til grøn forskning, teknologiudvikling og innovation på syv områder, som forventes bl.a. at kunne understøtte udviklingen af plantebaserede fødevarer og dertilhørende teknologier.

Regeringen opfordrer erhvervet og andre aktører til:

- At indgå i tværgående forskningsprogrammer med plantebaseret fokus, f.eks. Land-CRAFT under Aarhus og Københavns Universiteter og det nystartede samarbejdsprojekt Plant2Food.
- At indgå i det europæiske forsknings- og innovationsprogram Horizon Europe, herunder de kommende partnerskaber om agroøkologi, fødevarer og digitalisering.

Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri
Holbergsgade 6
1057 København K

www.fvm.dk